

І.О. Жувагіна, асп. (ХДУХТ, Харків)

Т.Б. Жувагіна, викл. (ПФ ХДУХТ, Первомайськ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОЇ, ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Досліджено критерії формування інвестиційних можливостей суб'єктів господарювання та визначено напрями регулювання інвестиційної політики підприємств України в сучасних умовах.

Исследованы критерии формирования инвестиционных возможностей субъектов хозяйствования и определены направления регулирования инвестиционной политики предприятий Украины в современных условиях.

The criteria of investment opportunities formation of the economics entities are being researched and the main directions of regulations of Ukraine's enterprises investment policy in modern conditions are being determined in this article.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Критерії формування інвестиційних можливостей підприємства та економічної діяльності України потребують висвітлення головних аспектів впровадження ефективної інвестиційної політики з урахуванням економічної ситуації в країні, що склалася.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широке коло питань і методів їх вирішення, пов'язаних з формуванням та управлінням інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання, знайшло своє відображення у низці праць зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів: О.Ф. Балацького, І.О. Бланка, В.В. Бочарова, І.Р. Бузько, Л.Дж. Гітмана, А.Ф. Гойка, В.М. Гриньової, М.Д. Джонка, А.Б. Ідрісова, Дж.М. Кейнса, В.В. Ковальова, І.В. Ліпсіца, Т.В. Майорової, П.А. Орлова, А.А. Пересади, П.С. Рогожина, І.Л. Сазонця, В.Г. Федоренка, Л.І. Нейкової, В.Я. Шевчука, В.В. Шеремета, А.І. Яковлева, О.М. Ястремської та ін.

Незважаючи на глибоку розробленість інвестиційної теорії, багато питань, пов'язаних із здійсненням капітальних вкладень промисловими підприємствами в період трансформації економіки, залишаються невіршеними. До їх кола належать питання щодо сутності інвестиційного потенціалу, його класифікації та принципів формування, методів оцінки і ефективності використання, ідентифікації видів інвестиційних ризиків і методів їх кількісного вимірювання, обґрунтування видів портфелів капітальних вкладень і формування їх структури.

Мета та завдання статті. Метою статті є дослідження активізації інвестиційної діяльності промисловими підприємствами на основі

ефективного використання їх інвестиційного потенціалу та удосконалення системи його оцінки.

Для досягнення зазначеної мети, необхідно вирішити наступні завдання: розкрити сучасну сутність поняття "інвестиційний потенціал промислових підприємств", охарактеризувати класифікацію та принципи формування; визначити головні складові інвестиційного потенціалу підприємства та ефективність його використання, проаналізувати концептуальний підхід до організації інвестиційної діяльності промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічний розвиток України й ефективне функціонування усіх галузей промисловості значною мірою залежить від інтенсивності інвестиційної діяльності в країні. Результати економічних реформ свідчать про непристосованість більшості вітчизняних підприємств до нових умов господарювання. Підвищення конкурентоспроможності українських виробників, у цьому випадку, можливе лише за умови здійснення ефективної інвестиційної діяльності, спрямованої на впровадження нових видів техніки і технології, реструктуризацію або удосконалення організаційної та управлінської системи на підприємствах. Подальший розвиток економіки України неможливий без активної інвестиційної діяльності й ефективного використання інвестиційного потенціалу суб'єктів господарства, регіонів і національної економіки.

Економічний достаток підприємства, галузі, регіону, країни в цілому, значною мірою, характеризується обсягами і напрямками інвестування коштів. Особливої актуальності набула дана проблема в процесі трансформації економіки України, її поступу до ринкової економіки, що передбачає структурну перебудову та перепрофілювання багатьох вітчизняних підприємств і галузей економіки, зміну власника в процесах роздержавлення та приватизації, інтеграції у світові глобалізаційні економічні відносини [2].

Формування інвестиційних ресурсів потрібно розглядати як одне з найважливіших завдань не тільки інвестиційної, але і фінансової стратегії підприємства. Реалізація стратегії повинна забезпечити необхідними джерелами і коштами як здійснення інвестиційних проєктів, так і раціональне функціонування та достатній рівень фінансової стійкості фінансово-господарської діяльності підприємства.

Більш складними є питання вироблення стратегії формування інвестиційних ресурсів для промислових підприємств, що здійснюють реальну виробничу та інвестиційну діяльність.

Аналізуючи теорію, щодо формування інвестиційних ресурсів, у вітчизняній і зарубіжній економічній літературі, можна виділити розмаїтість можливих джерел фінансування інвестиційної діяльності.

Отже, погляди на природу капіталу є найрізноманітнішими, але серед них простежуються дві складові, що є характерними для більшості трактувань, а саме:

1. Капітал ототожнюється з інвестиційними ресурсами.
2. Капітал здатний приносити доходи.

Підсумовуючи сказане, можна стверджувати, що основою для формування інвестиційного потенціалу підприємства виступає капітал підприємства. Капітал може бути відображенням реально проінвестованих коштів у майно підприємства. За рахунок вільних фінансових ресурсів, чистого прибутку підприємство може здійснити інвестиційні вкладення в інші суб'єкти господарювання.

Під час визначення інвестиційного потенціалу та інвестиційної привабливості підприємства, аналіз структури капіталу дозволяє виявити резерви для майбутнього інвестування за рахунок внутрішніх та можливості залучення зовнішніх фінансових ресурсів.

Джерелами інвестування можуть бути позичкові кошти, надані банківськими установами, іншими організаціями та інвесторами з метою одержання позикових відсотків. До інвестиційних ресурсів доцільно також зараховувати безвідсоткові позики, надані підприємству іншими суб'єктами на поворотних засадах, лізингові операції та ін.

Особливе місце серед цих джерел займає лізинг. Лізинг виступає однією з важливих форм альтернативних фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проєктів. Зацікавленість, з точки зору отримання додаткових джерел фінансування для збільшення інвестиційного потенціалу підприємства, має зворотній лізинг. При зворотному лізингу власник майна (підприємство) продає його лізингодавцеві, укладаючи з ним одночасно угоду про отримання цього ж майна у користування на умовах лізингу. Зворотний лізинг дає можливість використовувати майно, що експлуатується, як джерело фінансування нових інвестиційних проєктів, що збільшує величину інвестиційного потенціалу підприємства [4].

З переходом до ринку, акціонуванням підприємств виникає багато суперечливих питань, щодо амортизації як самостійного джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємства (фірми).

З інвестиційної точки зору амортизація – це відшкодування (повернення) коштів, інвестованих у придбання (створення) основних фондів і нематеріальних активів за допомогою поступового перенесення їхньої вартості на собівартість продукції, робіт та послуг, що ви-

робляється в межах інвестиційного проекту. Амортизація є важливим елементом грошового потоку підприємства. Згідно з українським законодавством, а також враховуючи позицію багатьох економістів, амортизація вважається одним з найважливіших джерел фінансових ресурсів для здійснення інвестицій. Вітчизняна економічна теорія передбачає використання нагромаджених амортизаційних відрахувань для відтворення засобів праці, тоді, коли в західних індустріальних країнах наголошують на тому, що амортизація є лише механізмом повернення (відшкодування) витрат на створення основного капіталу.

Амортизаційні відрахування можуть використовуватися у вітчизняній практиці в будь-яких цілях: для відновлення основних засобів та нематеріальних активів, поповнення оборотних коштів, погашення кредитів тощо. Жодними діючими нормативними актами України не регламентується порядок використання амортизаційних коштів. Проте науковцями часто порушуються питання з приводу запровадження обов'язкового цільового використання амортизаційних відрахувань, як одного з засобів підвищення інвестиційної активності.

Двоєко можна трактувати у складі інвестиційних ресурсів кошти, що надходять в результаті приватизації, акціонування державних підприємств, викупу державної частки акціонерного капіталу підприємств, які також зараховуються деякими авторами до інвестиційних джерел. Якщо розглядати ці процеси на загальнодержавному рівні, то надходження до бюджету коштів від приватизації, продажу державних пакетів акцій дійсно можна вважати суттєвими ресурсними джерелами для реструктуризації, оновлення економіки.

Завершуючи питання, щодо джерел формування інвестиційного потенціалу, треба підкреслити, що склад і принципи формування фінансових ресурсів для здійснення інвестицій на макрорівні суттєво відрізняються від формування аналогічних джерел на рівні підприємства. Джерела формування інвестиційних ресурсів наведені у таблиці.

На загальнодержавному рівні важливо встановити наявність і склад внутрішніх і зовнішніх джерел інвестування. Серед них повинні переважати внутрішні джерела, зокрема, бюджетні асигнування, власні кошти підприємств і організацій, кошти громадян. Останнім часом спостерігається тенденція до деякого зростання питомої ваги внутрішніх ресурсів.

Структура ресурсного забезпечення інвестиційної діяльності підприємств повинна формуватися, виходячи з наявних фінансо-

вих ресурсів, та мати відповідне інформаційно-аналітичне представлення в обліку і звітності.

Таблиця – Джерела формування інвестиційних ресурсів

На макрорівні		На рівні підприємств	
Внутрішні	Кошти, що надходять, у результаті приватизації, акціонування, паювання, внески засновників (акціонерний капітал)	Статутний (акціонерний, пайовий) капітал	Власні інвестиційні ресурси
		Додатковий та резервний капітал (резервний та інноваційний фонди та інші кошти цільового інвестування)	
	Власні фінансові ресурси суб'єктів господарювання (нерозподілений прибуток, амортизація, додатковий капітал, мобілізація внутрішніх ресурсів)	Нерозподілений прибуток	
	Позичкові фінансові кошти (банківські та бюджетні кредити, облігаційні позики)	Цільові державні кредити	
	Кошти громадян і громадських організацій		
	Безоплатні та добродійні внески юридичних осіб і громадян	Позики банків та ін. кредитних структур	
	Прямі іноземні інвестиції	Податковий інвестиційний кредит і реструктуризована заборгованість	
	Непрямі іноземні інвестиції	Емісія облігацій та інших цінних паперів	
	Технічна допомога (гранти)	Інвестиційний лізинг	
	Кредити іноземних банків і позики міжнародних фінансових інституцій	Інвестиційний селенг	
Добродійні внески та пожертвування іноземних компаній та громадян			

Отже, інвестиції можна трактувати як вкладення фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів у необоротні та приріст оборотних активів з метою одержання економічного прибутку та підвищення суспільного добробуту в країні, де категорія “економічний прибуток” визначається відповідно з концепцією альтернативної вартості.

У зарубіжній та вітчизняній теорії інвестиції класифікують за наступними ознаками: відносно об’єкта прикладань, за ознаками форми інвестування; за участю інвестора в інвестуванні; за визначеністю об’єктів вкладення капіталу. Для оцінки ефективності інвестиційних проектів на сучасному етапі використовують статичні та динамічні методи оцінки ефективності інвестицій, Набула поширення портфельна теорія, широко використовуються методи дослідження операцій [1;2].

Дослідженню ж потенціалу, як економічної категорії, науковцями приділяється велика увага та значення, оскільки проблема підвищення ефективності формування та використання потенціалу є актуальною та центральною в економічній науці. Це зумовлено тим, що категорія “потенціал” розглядає одночасно два процеси у їхньому діалектичному взаємозв’язку та взаємодії: формування економічних ресурсів та вибір раціональних шляхів їх використання. Інвестиційний потенціал підприємства — це організована сукупність внутрішніх та зовнішніх економічних ресурсів, які можуть бути мобілізовані окремим підприємством на сучасному етапі його розвитку для реалізації стратегічних та тактичних цілей і реалізуються в формі інвестицій. Складовими інвестиційного потенціалу є підсистема інформаційно-аналітичного забезпечення; підсистема стратегічних та тактичних інвестиційних цілей; фінансово-ресурсна підсистема інвестиційного потенціалу; організаційно-економічна підсистема реалізації інвестиційних проектів, особиста складова інвестиційного потенціалу.

Непоширене використання категорії “інвестиційний потенціал підприємства” у працях вітчизняних та зарубіжних науковців у великій мірі обумовлений широким застосуванням для комплексної оцінки стану підприємства категорії “інвестиційна привабливість”. Поняття “інвестиційної привабливості”, також як і категорії “інвестиційний потенціал”, є комплексною характеристикою підприємства. Сутність інвестиційної привабливості зводиться до співвіднесення для зовнішнього інвестора вигоди від реалізації інвестиційного проекту з тими проблемами і ризиками, що виникають під час його реалізації. Методологічною основою поділу категорій “інвестиційний потенціал” та “інвестиційна привабливість” може служити аналогічний підхід до

поділу фінансового аналізу на зовнішній та внутрішній. Під час проведення зовнішньої оцінки інвестиційного потенціалу ці поняття доповнюють один одного.

Серед макроекономічних чинників на інвестиційний потенціал і, як наслідок, на інвестиційну активність суб'єктів господарювання впливають два основних напрямки макроекономічної політики: грошово-кредитна та фіскальна (бюджетна). В умовах сьогодення, домінує вплив грошово-кредитної політики. Основними каналами впливу якої на інвестиційну активність підприємств є канал відсоткових ставок; канал валютного курсу; канали, що діють на акції (канал Тобіна); канал банківського кредитування; балансові канали [3].

Висновки. Важливою проблемою в економічних дослідженнях є категорія інвестиційного потенціалу та пов'язані з нею питання впровадження та економічної ефективності їх використання. Це обумовлено тим, що інвестиції виступають одним з основних чинників економічного розвитку як на макрорівні, так і на рівні окремо взятого підприємства, детермінують значною мірою майбутню ефективність діяльності суб'єкта господарювання та є чинником інноваційних перетворень у державі [1].

Дослідженню потенціалу, як економічної категорії, науковцями приділяється велика увага та значення, оскільки проблема підвищення ефективності використання потенціалу є актуальною та центральною в економічній науці. Це зумовлено тим, що категорія “потенціал” розглядає одночасно два процеси у їхньому діалектичному взаємозв'язку та взаємодії: формування економічних ресурсів та вибір раціональних шляхів їх використання [4]. Складовими інвестиційного потенціалу є підсистема інформаційно-аналітичного забезпечення; підсистема стратегічних та тактичних інвестиційних цілей; фінансово-ресурсна підсистема інвестиційного потенціалу; організаційно-економічна підсистема реалізації інвестиційних проєктів та особиста складова інвестиційного потенціалу.

З урахуванням вищезазначеного, варто відмітити, що під час формування ефективної інвестиційної політики підприємства, доцільно застосовувати такі аспекти: розглядати підприємство в процесі інвестування як відкриту і здатну до самоорганізації систему; враховувати загальні й інвестиційні стратегічні цілі; формувати ефективну інвестиційну політику на основі досягнутого рівня інвестиційного розвитку підприємства; забезпечувати її безупинну гнучкість до змін чинників зовнішнього та внутрішнього середовища; забезпечувати диверсифікованість використання інвестицій та постійне використання в ді-

яльності підприємств господарювання результатів НТП; враховувати стадії життєвого циклу; мобільно і ефективно використовувати інвестиційний потенціал та враховувати рівень ризику [1].

Список літератури

1. Герасимчук, Н. Источники и структура капитальных вложений [Текст] / Н. Герасимчук // Экономика Украины. – 2005. – № 12. – С.16–24.
2. Герасимчук, Н. Экономические и институциональные условия инвестиционной деятельности [Текст] / Н. Герасимчук // Экономика Украины. – 2004. – № 12. – С. 3–12.
3. Глазунов, В. Н. Финансовый анализ и оценка риска реальных инвестиций [Текст] / В. Н. Глазунов. – Финстатинформ, 2008. – 135 с.
4. Губський, Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі [Текст] / Б. В. Губський. – К. : Наукова думка, 2006. – С. 172, 103–109.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© І.О. Жувагіна, Т.Б. Жувагіна, 2010.

УДК 64.033.4:640.432

І.С. Андрущенко, асп.

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Визначено класифікацію витрат операційної діяльності у підприємствах ресторанного господарства.

Определена классификация расходов операционной деятельности на предприятиях ресторанного хозяйства.

Classification of expenses in restaurant industry is determined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із найважливіших показників роботи підприємств є витрати операційної діяльності, оскільки вони характеризують багато сторін діяльності підприємства, визначають, наскільки ефективно використовуються матеріальні, трудові та грошові ресурси. Класифікація операційних витрат – це розподіл витрат на економічно однорідні групи з метою планування, обліку й аналізу витрат. Але на підприємствах ресторанного господарства класифікація витрат операційної діяльності розглядається недостатньо, тому стає актуальним її визначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження класифікації витрат зробили такі вчені: І.С. Давидович, В.С. Лень, Ю.С. Цал-Цалко, В.В. Гливенко, Ф.Ф. Бутинець та ін. Але